

<https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.4>

УДК 346.7:368.61

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ОБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО
СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

<https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

Денис АСТАФ'ЄВ

кандидат економічних наук, докторант

Державна установа “Інститут економіко-
правових досліджень імені В.К. Мамутова”
НАН України (м. Київ)

<https://orcid.org/0009-0009-6180-3791>

Роман САВЧЕНКО

аспірант

Державна установа “Інститут економіко-
правових досліджень імені В.К. Мамутова”
НАН України (м. Київ)

<https://orcid.org/0009-0006-1476-0993>

Остап СЕНЬКІВ

кандидат юридичних наук, докторант

Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

<https://orcid.org/0009-0006-4899-7147>

Наукове дослідження присвячено
проблемам правового регулювання
обов'язкового медичного страхування в
Україні. Досліджено норми законодавчих
актів та законопроекту про запроваджен-
ня обов'язкового медичного страхування.
Вивчено наукові праці дослідників у

UDC 346.7:368.61

**LEGAL PRINCIPLES OF
MANDATORY MEDICAL
INSURANCE IN UKRAINE**

Teremetskyi, Vladyslav

Doctor in Law, Professor, Leading research
scientist

Academician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

Astafiev, Denys

PhD in Economics, doctoral student

State organization “V. Mamutov Institute of
Economic and Legal Research of the National
Academy of Sciences of Ukraine” (Kyiv)

Savchenko, Roman

postgraduate student

State organization “V. Mamutov Institute of
Economic and Legal Research of the National
Academy of Sciences of Ukraine” (Kyiv)

Senkiv, Ostap

PhD in Law, doctoral student

Academician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

The scientific research is dedicated to
the problems of legal regulation of
compulsory health insurance in Ukraine. It
investigates the norms of legislative acts
and the bill on the introduction of
compulsory medical insurance. The
scientific works of researchers in the fields

сфері права, економіки та медичних наук, які присвятили свої статті проблемам медичного страхування.

Сформульовано визначення медичного страхування, під яким запропоновано розуміти обов'язковий або добровільний вид страхування життя і здоров'я особи на випадок захворювань або нещасних випадків з метою компенсації витрат на отримання медичної допомоги в разі настання страхового випадку. Підтримано думку, що загальнообов'язкове медичне страхування – це вид обов'язкового страхування, спрямований на забезпечення конституційного права кожного на охорону здоров'я та реалізацію державних гарантій на одержання безоплатної медичної допомоги та медичне страхування. Розкрито особливості сучасного стану правового регулювання обов'язкового державного соціального медичного страхування.

Зроблено висновок, що законодавство України лише декларує обов'язковість медичного страхування, але механізму фінансування закладів охорони здоров'я за рахунок єдиного соціального внеску, який сплачують наймані працівники та роботодавці, наразі немає. Підтримано необхідність ухвалення законопроекту «Про фінансове забезпечення охорони здоров'я та загальнообов'язкове медичне страхування в Україні», який зареєстровано у Верховній Раді України в 2020 році. Наголошено, що під час його розгляду необхідно буде встановити розмір внеску на обов'язкове медичне страхування, який будуть сплачувати роботодавці та працівники.

Доведено необхідність удосконалення існуючих законопроектів, присвячених запровадженню державного обов'язкового медичного страхування в Україні, та розробки нових, що відповідають вимогам сьогодення.

Ключові слова: медичне страхування, соціальне страхування, правове регулювання, обов'язковість, єдиний внесок, охорона здоров'я.

Як відомо, проблема запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні досі не знайшла свого вирішення на законодавчому рівні. Безсистемність державної політики у

of law, economics, and medical sciences, who have dedicated their articles to the problems of medical insurance, have been studied.

A definition of medical insurance is formulated, under which it is proposed to understand compulsory or voluntary insurance of a person's life and health in case of diseases or accidents for the purpose of compensating the costs of receiving medical care in the event of an insured event. The view that universal compulsory medical insurance is a type of compulsory insurance aimed at ensuring the constitutional right of everyone to health protection and the realization of state guarantees for receiving free medical aid and medical insurance is supported.

The peculiarities of the current state of legal regulation of compulsory state social medical insurance are revealed.

It concludes that the legislation of Ukraine only declares the mandatory nature of medical insurance, but there is currently no mechanism for financing healthcare institutions through a single social contribution paid by employed workers and employers. The necessity of adopting the bill "On Financial Provision of Health Care and Compulsory Medical Insurance in Ukraine," registered in the Verkhovna Rada of Ukraine in 2020, is supported. It is emphasized that during its consideration, it will be necessary to establish the size of the contribution to compulsory medical insurance to be paid by employers and employees.

The need to improve existing bills dedicated to the introduction of state compulsory medical insurance in Ukraine and to develop new ones that meet the requirements of today is proven.

Keywords: medical insurance, social insurance, legal regulation, compulsory, single contribution, health protection

сфері охорони здоров'я, на жаль, унеможливило імплементацию будь-якої з існуючих моделей такого страхування, а також негативно впливає на трансформацію національної охороноздоровчої системи [1, с. 198]. Підтвердженням цього є тривалі численні дискурси щодо доцільності запровадження системи медичного страхування. Як результат, така система ще не сформована, а Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» ще й досі не прийнято [2, с. 488].

Забезпечення роботи закладів охорони здоров'я є однією з функцій держави. Водночас за умови обмеженості ресурсів державного бюджету доцільним є залучення коштів роботодавців і працівників у вигляді внесків на обов'язкове медичне страхування для фінансування системи охорони здоров'я. Належне правове регулювання обов'язкового медичного страхування може стати запорукою ефективного витрачання внесків роботодавців і працівників та захисту прав пацієнтів.

Перспективи запровадження медичного страхування в Україні досліджували чимало науковців у сфері юриспруденції, медицини та економіки. Зокрема, можна назвати праці О. О. Вороніної [3, с. 737–742], Н. Я. Климук [4, с. 55–60], О. В. Розильної, А. С. Головачової [5, с. 79–85], О. Д. Стешенко, Ю. В. Ус [6, с. 99–105], Л. Б. Баранник, Т. В. Сальникової [7, с. 36–47], О. В. Борисюка [8, с. 45–50], О. Ю. Сиви [9, с. 80–92], О. А. Юрченка, О. А. Свирида та С. С. Ковальчука [10, с. 142–147]. Сутність фінансових державних гарантій у галузі охорони здоров'я відображена у праці В. І. Теремецького та С. В. Книш [9, с. 108–111]. Дослідження зазначених науковців розкривають окремі проблеми запровадження обов'язкового соціального медичного страхування з економічної, медичної та правової точок зору. Водночас є потреба у проведенні спеціально дослідження, присвяченого сучасному стану правового регулювання обов'язкового медичного страхування.

Отже, мета дослідження полягає у вивченні особливостей правового регулювання обов'язкового медичного страхування в Україні та розробці пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері правовідносин.

Правові засади обов'язкового і добровільного страхування в Україні закріплені в Цивільному кодексі України, Законах України «Про страхування» і Основах законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Відповідно до п. 69 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про страхування» термін «страхування» означає правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування [12]. Отже, об'єктами страхування можуть бути життя, здоров'я, працездатність, пенсійне забезпечення, відшкодування заподіяної винуватцем шкоди та інші. Згідно зі ст. 980 ЦК України предметом договору страхування є передача страхувальником за плату ризику, пов'язаного з об'єктом страхування, страховику на умовах, визначених договором страхування або законодавством України [13]. Таким чином, за договором страхування у разі завдання певної шкоди здоров'ю або майну страхувальника, страхова компанія бере на себе обов'язок відшкодувати витрати застрахованій особі, які були здійснені для відновлення здоров'я або ремонту майна.

Серед класів страхування, перелічених у ст. 4 Закону України, «Про страхування» передбачено також страхування на випадок хвороби, зокрема медичне страхування [12]. Водночас у Законі України «Про страхування» не визначено саме поняття «медичне страхування», сутність і особливі умови цього виду страхування. Поняття та умови медичного страхування не встановлені також і в Основах законодавства України про охорону здоров'я.

Термін «медичне страхування» згадується у ст. ст. 4, 6 і 21 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [14]. Воно розглядається як один із видів загальнообов'язкового державного соціального страхування. Але ж і цей законодавчий акт не містить визначення, умов та особливостей медичного страхування.

Варто відзначити, що науці відомі доктринальні (теоретичні) визначення медичного стра-

хування. Зокрема, О. О. Вороніна стверджує, що медичне страхування – це сукупність форм страхування, які передбачають обов'язки страховика по здійсненню страхових виплат у розмірі часткової або повної компенсації витрат на отримання медичної допомоги в разі настання страхового випадку, визначеного чинним законодавством або договором, за рахунок спеціально сформованих фондів [3, с. 737]. Привертає увагу, що дослідниця вказує на основну мету медичного страхування – компенсацію витрат на отримання медичної допомоги в разі настання страхового випадку. Н. Я. Климук наводить визначення медичного страхування як одного із видів особистого страхування, який на підставі закону або договору передбачає обов'язки страховика з оплати медичної, лікарської та профілактичної допомоги, наданої застрахованій особі, за рахунок цільових фондів, сформованих підприємствами, органами влади і громадянами [4, с. 58]. Зауважимо, що на думку дослідниці, обов'язки страховика можуть виникати на підставі закону або договору.

Важливо звернути увагу на види медичного страхування. Зокрема, О. В. Россильна наголошує, що у багатьох країнах світу існує державна система охорони здоров'я та медичного страхування і добровільне медичне страхування [5, с. 58]. О. Д. Стешенко стверджує, що джерелами фінансування медичного страхування можуть бути бюджетні кошти, добровільне медичне страхування громадян, програми добровільного страхування роботодавцями працівників підприємств, кошти донорів або неурядових організацій, безпосередні витрати громадян на придбання лікарських засобів [6, с. 103]. Л. Б. Баранник та Т. В. Сальникова звертають увагу на те, що забезпечення якісної та ефективної роботи системи охорони здоров'я потребує комбінування обов'язкового і добровільного медичного страхування із забезпеченням якісного державного регулювання для підвищення якості медичних послуг [7, с. 45]. Тобто законодавство багатьох держав передбачає можливість обов'язкового і добровільного медичного страхування. Враховуючи наведені думки дослідників, можна визначити медичне страхування як обов'язковий або добровільний вид страхування життя і здоров'я особи на випадок захворювань або нещасних випадків з метою компенсації витрат на отримання медичної допомоги в разі настання страхового випадку.

Згідно з ч. 1 ст. 4 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – Основи) медичне страхування є одним із видів такого страхування. Відповідно до ч. 5 ст. 6 Основ передбачено існування Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, медичного страхування [14]. Тож законодавство про соціальне страхування передбачає обов'язковість державного соціального медичного страхування та діяльність відповідного фонду соціального страхування.

Незважаючи на те, що в Основах закріплено такий різновид страхування, як медичне страхування, окремі науковці роблять висновки про відсутність системи обов'язкового медичного страхування в Україні. Зокрема, О. Ю. Сова наголошує, що перед запровадженням в Україні загальнодержавного обов'язкового медичного соціального страхування, необхідно завершити роботу щодо затвердження державних соціальних гарантій і нормативів надання медичних послуг [9, с. 90]. Отже, дослідниця вважає, що на час підготовки наукової праці обов'язкове медичне страхування в Україні ще не запроваджено. Н. Я. Климук стверджує, що в Україні відсутній чинний нормативно-правовий акт, який би встановлював механізм реалізації медичного страхування в обов'язковій формі [4, с. 56]. Водночас обов'язкове медичне страхування було передбачено як один із видів обов'язкового страхування згідно з п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про страхування» від 07 березня 1996 року, який втратив силу з 01 січня 2024 року [15]. Чинний Закон України «Про страхування» не передбачає окремої норми, яка би встановлювала перелік видів обов'язкового страхування. Водночас Основи закріплюють обов'язковість державного соціального медичного страхування, як одного із видів обов'язкового державного соціального страхування. Варто розібратися у питанні, чи дійсно в Україні існує обов'язкове державне соціальне медичне страхування?

Якщо аналізувати законодавство про соціальне забезпечення, то варто звернути увагу, що згідно зі ст. 6 Основ передбачено створення Фонду страхування у зв'язку з тимчасовою

втратою працездатності, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, медичного страхування. Вказана установа має статус страховика і надає громадянам матеріальне забезпечення і соціальні послуги при настанні страхових випадків. Відповідно до ст. 20 Основ джерелами коштів для соціального страхування є внески роботодавців і застрахованих осіб [14]. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» платниками єдиного соціального внеску є роботодавці, фізичні особи – підприємці, особи, які провадять незалежну професійну діяльність [16]. Отже, роботодавці та підприємці повинні сплачувати єдиний внесок для наповнення грошовими коштами фонду страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, медичного страхування.

Відповідно до ст. 21 Основ єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування становить собою консолідований внесок на пенсійне, медичне та інші види страхування. Пропорції для розподілу цього внеску за видами державного соціального страхування повинні встановлюватися Кабінетом Міністрів України [14]. Отже, уряд України повинен визначити ту частину єдиного соціального внеску, яка спрямовується на кожний вид соціального страхування: пенсійне, медичне тощо.

Кабінет Міністрів України затвердив пропорції розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у відповідній постанові від 26 листопада 2014 року. Передбачено перерахування певної частини єдиного соціального внеску на соціальне страхування на випадок безробіття, державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, пенсійне страхування [17]. Однак у названій постанові немає жодної спеціальної норми про спрямування частини єдиного соціального внеску на медичне страхування. Маємо ситуацію, коли згідно з Основами внесок на медичне страхування повинен бути частиною єдиного соціального внеску, але підзаконний акт не передбачає відповідного розподілу коштів. Можна зробити висновок, що сплата єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування жодним чином не пов'язана із фінансуванням системи охорони здоров'я або наданням медичної допомоги окремому громадянину. За рахунок коштів фондів соціального страхування не можуть бути оплачені медичні послуги, надані окремому громадянину.

Правовою основою для надання медичної допомоги населенню є Основи законодавства України про охорону здоров'я та Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (далі – Закон № 2168-VIII). Згідно з ч. 2 ст. 8 Основ законодавства України про охорону здоров'я кожен громадянин має право на безоплатне отримання у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медичної допомоги [18]. Відповідно до ст. 3 Закону № 2168-VIII держава гарантує повну оплату згідно з тарифом за рахунок коштів державного бюджету України надання громадянам необхідних їм медичних послуг та лікарських засобів, що передбачені програмою медичних гарантій [19]. Відповідно до пп. 4 п. 4 Положення про Національну службу здоров'я України зазначений орган влади укладає, змінює або припиняє договори про медичне обслуговування населення із закладами охорони здоров'я незалежно від форми власності, які одержали ліцензію на медичну практику [20]. В. І. Теремецький наголошує, що названий орган державної влади виступає замовником медичних послуг для населення у закладів охорони здоров'я. Медичні послуги надаються на підставі укладених договорів [11, с. 110]. Підкреслимо, що джерелом для оплати надання медичної допомоги Національною службою здоров'я України виступають кошти державного бюджету, а не окремих фондів соціального страхування, які наповнюються за рахунок сплати єдиного соціального внеску.

Аналіз положень законодавства про соціальне страхування та охорону здоров'я дає підстави зробити висновок, що навіть за умови встановлення обов'язкового медичного страхування в Основах соціального страхування кошти єдиного соціального внеску не спрямовуються на оплату медичних послуг. Фонди соціального страхування забезпечують виплати по безробіттю, тимчасовій втраті працездатності, але не компенсацію коштів на

лікування громадянина. Фінансування медичної допомоги населенню України відбувається за рахунок коштів державного бюджету. Замовником медичних послуг для населення є Національна служба здоров'я України, а не фонди соціального страхування.

О. А. Юрченко зауважує, що спроби запровадити в Україні обов'язкове медичне страхування відбувалися у 2003, 2004, 2007 та 2012 роках. Але законопроекти були відхилені внаслідок недостатності суми страхових зборів для фінансування системи охорони здоров'я і ефективної роботи системи медичного страхування [10, с. 143]. Таким чином, дослідник наголошує на тому, що парламентом України розглядалися законопроекти про фінансування закладів охорони здоров'я за рахунок внесків окремих громадян на обов'язкове медичне страхування. О. В. Россильна та А. С. Головачова наголошують, що в Україні протягом 10 років триває нормотворча робота для запровадження обов'язкового медичного страхування, але механізм фінансування сфери охорони здоров'я з урахуванням різних джерел надходження коштів досі не розроблений [5, с. 81]. Тож зазначені науковці звертають увагу на необхідність розробки і впровадження правових засад обов'язкового медичного страхування в Україні. Водночас О. В. Борисюк підкреслює, що ключовою причиною успішного впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні є стійкі політичні зобов'язання та якісні міжвідомчі відносини між Кабінетом Міністрів України, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством фінансів і Національною службою здоров'я України [8, с. 49]. Отже, вказаний науковець вважає, що обов'язкове медичне страхування в Україні вже запроваджене.

Вивчення законодавства України про охорону здоров'я та про обов'язкове соціальне страхування призводить до висновку, що в Україні лише задекларовано обов'язковість медичного страхування. Кошти єдиного соціального внеску не можуть бути спрямовані на оплату медичного обслуговування громадян у закладах охорони здоров'я. Національна служба здоров'я України є замовником медичних послуг у закладах охорони здоров'я на підставі відповідних договорів. Водночас ця служба не розпоряджається коштами єдиного соціального внеску, до складу якого повинні входити платежі для медичного страхування. Фінансування медичних послуг, які надаються закладами охорони здоров'я за програмами державних гарантій відбувається за рахунок коштів державного бюджету України.

Запровадженню обов'язкового медичного страхування в Україні присвячено законопроект «Про фінансове забезпечення охорони здоров'я та загальнообов'язкове медичне страхування в Україні», який зареєстровано у Верховній Раді України 12 травня 2020 року (далі – Законопроект). Норми законопроекту передбачають запровадження багатоканального бюджетно-страхового фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я в Україні. Джерелом фінансового забезпечення повинні стати не лише бюджетні кошти, але й внески на загальнообов'язкове медичне страхування [21]. Отже, до встановлених законодавством податків і зборів буде доданий новий страховий внесок на обов'язкове медичне страхування. Запровадження нового внеску буде збільшувати податкове навантаження на заробітну плату працівників.

Відповідно до ст. 15 Законопроекту загальнообов'язкове медичне страхування визначається як вид обов'язкового страхування, спрямований на забезпечення конституційних прав громадян на охорону здоров'я та реалізацію державних гарантій на одержання безоплатної медичної допомоги та медичне страхування [21]. Наведене визначення цілком відображає сутність нового виду страхування.

Варто звернути увагу, що у ст. 18 Законопроекту встановлюється перелік застрахованих осіб, до яких належать наймані працівники, фізичні – особи підприємці, непрацюючі пенсіонери, державні службовці, учні та студенти, а також інші категорії осіб. При цьому іноземці та особи без громадянства не повинні підлягати загальнообов'язковому державному медичному страхуванню. Згідно зі ст. 19 Законопроекту статус страхувальників мають роботодавці незалежно від форм власності підприємства, фізичні особи – підприємці, військові частини та деякі інші суб'єкти. Перелічені організації повинні укласти відповідний договір із уповноваженим органом обов'язкового медичного страхування [21]. Отже, у разі ухвалення законопроекту на роботодавців буде покладено додатковий обов'язок щодо сплати

обов'язкових страхових внесків за своїх працівників. При чому розмір таких внесків Законопроектом не встановлюється, що є суттєвим недоліком, адже не дозволяє визначити ступінь зменшення заробітної плати працівника у разі його ухвалення.

Слід наголосити, що Законопроект містить визначення статусу уповноваженого органу обов'язкового медичного страхування як некомерційної самоврядної організації. Норми Законопроекту встановлюють поняття договору медичного страхування, права й обов'язки його сторін. Законопроектом регулюються права й обов'язки застрахованої особи, страхувальника, закладу охорони здоров'я, що заслуговує на схвальну оцінку. Водночас поява такого законопроекту свідчить про неможливість утримувати систему охорони здоров'я за державні кошти.

Підбиваючи підсумки, слід відзначити, що медичне страхування можна визначити як обов'язковий або добровільний вид страхування життя і здоров'я особи на випадок захворювань або нещасних випадків з метою компенсації витрат на отримання медичної допомоги в разі настання страхового випадку. Загальнообов'язкове медичне страхування – це вид обов'язкового страхування, спрямований на забезпечення конституційного права кожного на охорону здоров'я та реалізацію державних гарантій на одержання безоплатної медичної допомоги та медичне страхування.

Сучасний стан правового регулювання обов'язкового державного соціального медичного страхування полягає в наступному:

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування передбачають обов'язковість медичного страхування як одного з видів державного соціального страхування.

2. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування повинен об'єднувати у собі грошові внески на пенсійне, медичне та інші види страхування.

3. Пропорції розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затверджені Кабінетом Міністрів України, не передбачають спрямування жодної частини цього внеску саме на медичне страхування.

4. Фінансування медичної допомоги у закладах охорони здоров'я відбувається на підставі договорів, укладених Національною службою здоров'я України із відповідними закладами. Кошти надходять із державного бюджету, а не окремих фондів соціального страхування.

Таким чином, законодавство України лише декларує обов'язковість медичного страхування, але механізму фінансування закладів охорони здоров'я за рахунок єдиного соціального внеску, який сплачують наймані працівники та роботодавці, наразі немає.

Запровадження державного обов'язкового медичного страхування у перспективі може бути пов'язане із ухваленням законопроекту «Про фінансове забезпечення охорони здоров'я та загальнообов'язкове медичне страхування в Україні», зареєстрованого у Верховній Раді України у 2020 році. Водночас під час його розгляду необхідно встановити розмір внеску на обов'язкове медичне страхування, який будуть сплачувати роботодавці та працівники.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані із розробкою відповідних законопроектів, присвячених запровадженню державного обов'язкового медичного страхування.

Посилання:

1. Теремецький В. І. Медичне страхування як складова соціального захисту населення (правовий аспект). Соціальне спрямування економічної діяльності в умовах викликів воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: правові та організаційні проблеми : матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 30 листопада 2023 р.). Київ : Електрон. текст. дані. НДІ приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. С. 197–202.

2. Чеховська І. В., Теремецький В. І. Система гарантій захисту прав людини у приватних відносинах, що виникають у зв'язку із наданням медичних послуг (підр. 3.7). Приватно-правові засади захисту прав людини у соціальній державі: монографія / за заг. ред. І. В. Чеховської. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 459–504. URL: <https://repository.ndipp.gov.ua/handle/765432198/625>

3. Вороніна О. О. Наукові підходи до визначення сутності медичного страхування. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 8. С. 737–742.
4. Климук Н. Я. Особливості медичного страхування в Україні у сучасних умовах. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я в Україні. 2021. № 1 (87). С. 55–60.
5. Россильна О. В., Головачова А. С. Особливості медичного страхування в умовах розвитку персоналізованої медицини. Київський часопис права. 2023. № 1. С. 79–85.
6. Стещенко О. Д., Ус Ю. В. Медичне страхування в умовах пандемії. Економіка та суспільство. 2021. № 25. С. 99–105.
7. Баранник Л. Б., Сальникова Т. В. Медичне страхування у реформуванні системи охорони здоров'я в Україні. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 46. С. 36–47.
8. Борисюк О. В. Розвиток медичного страхування в Україні із використанням зарубіжного досвіду. Регіональна економіка та управління. 2020. № 1 (27). С. 45–50.
9. Сова О. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку медичного страхування в Україні. Вчені записки Університету «КРОК». 2018. Випуск 49. С. 80–92.
10. Юрченко О. А., Свирида О. А., Ковальчук С. С. Медичне страхування як інструмент забезпечення демографічної безпеки України. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. Випуск 2. С. 142–147.
11. Теремецький В. І., Книш С. В. Адміністративно-правове забезпечення медичних гарантій в контексті реформи охорони здоров'я в Україні. Особливості адаптації законодавства України і Молдови : міжнародна науково-практична конференція, Молдова, м. Кишинів, 23–24 березня 2019 р., м. Кишинів, 2019. С. 108–111.
12. Про страхування : Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20/find?text> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
13. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
14. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14 січня 1998 року № 16/98-вр. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
15. Про страхування : Закону України від 07 березня 1996 року № 85/96-ВР. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
16. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
17. Про затвердження пропорції розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 675. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-2014-п?find> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
18. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
19. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19 жовтня 2017 року № 2168-VIII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
20. Положення про Національну службу здоров'я України : постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1101. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-п#Text (дата звернення: 27 лютого 2024 року)
21. Про фінансове забезпечення охорони здоров'я та загальнообов'язкове медичне страхування в Україні : проект Закону України від 12 травня 2020 року № 3562-IX. Верховна Рада України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/2302> (дата звернення: 27 лютого 2024 року)

Статтю було подано	29.02.2024	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	05.03.2024	The article was revised
Статтю було прийнято	06.03.2024	The article was accepted